

OSMANLI DEVLETİ'NDE SANAYİLEŞME ÇABALARI

5.1.1. Osmanlı Devleti'nin Endüstriyel Üretime Geçişte Yaşadığı Zorluklar

1. XVI. yüzyılın sonlarına doğru büyük Avrupa devletleri, merkantilizm sistemi sayesinde sermayelerini her geçen gün güçlendirmişlerdi. Sanayi İnkılabının gerçekleşmesiyle de Avrupa'da tekstil, kömür, demir-çelik ve ulaşım gibi birçok sektörde büyük gelişme görüldü. Bu süreçte başta İngiltere olmak üzere Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda gibi ülkeler endüstriyel üretime geçti.

Buna göre;

- I. Merkantilizm sermaye birikimini artırmıştır.
- II. Avrupa'da endüstriyel üretim başlamıştır.
- III. Merkantilizm Coğrafi Keşiflere yol açmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

2. Avrupa'da Sanayi İnkılabı ile yaşanan bu süreçte, Osmanlı sanayisi oldukça zayıf durumdaydı. Bu durum karşısında Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılın başından itibaren Avrupa ülkeleri gibi sanayileşme çalışmalarına başladı. Ancak bu dönemde çeşitli sorunlar nedeniyle sanayileşmede gerekli mesafe katedilemedi. Bunda sermaye birikiminin yetersizliği, bilimde ve teknolojiye geri kalınması, yetişmiş personel eksikliği, teknik eleman eksikliği, uzun vadeli stratejilerin olmaması ve Avrupa ülkelerine tanınan kapitülasyonların etkisi büyüktür.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlı Devleti'nde Avrupa Devletlerine paralel sanayi gelişmeleri olmuştur.
- B) Osmanlı Devleti sanayileşmeye Avrupa Devletlerinden önce başlamıştır.
- C) Osmanlı Devleti sanayileşme çalışmalarından etkilenmiştir.
- D) Osmanlı Devleti'nde yeterli sermayedar bulunmaktadır.
- E) Kapitülasyonlar Osmanlı sanayileşmesini hızlandırmıştır.

3. Osmanlı ekonomisi genel itibarıyla tarım ve belli meslek gruplarının gerçekleştirdiği küçük ölçekli imalat ve ticaret sektörlerine dayanıyordu. Üç kıtaya hükmeden Osmanlı Devleti'nde, farklı meslek gruplarının el becerilerine dayalı olarak ürettiği ürünler şehirler ve ülkeler arası büyük bir coğrafyada rağbet görüyor ve ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlıyordu. Ancak XVII. ve XVIII. yüzyılda yaşanan siyasi, askerî ve ekonomik gelişmeler neticesinde tarım, imalat ve ticaret sektörlerinde bozulmalar başladı. Özellikle ekonomisi tarıma dayalı Osmanlı Devleti'nde tımar sistemin bozulması ve iltizam sisteminin yaygınlaşması, tarımsal üretimin azalmasına ve çiftçinin mağdur olmasına neden oldu.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nde XVIII. Yüzyılda ekonomik sıkıntılar yaşanmıştır.
- II. Osmanlı Devleti'nde ekonomi tarım ağırlıklıdır.
- III. Tımar sisteminin bozulması üretimin azalmasına yol açmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

4. Osmanlı Devleti'nin ekonomide en önemli lokomotiflerinden biri olan lonca teşkilatı, XIX. Yüzyıldan itibaren sanayileşen Avrupa ile rekabet edemedi. Bunun sonucunda birçok iş yeri ve atölye kapandı. Üretim, iç piyasanın dahi ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma geldi. Bu durum ithalatın artmasına, dolayısıyla dışa bağımlılığa neden oldu. Yaşanan bu gelişmeler Osmanlı Devleti'nde sermaye birikiminin oluşmasını engelledi. Gerekli sermaye birikiminin olmaması, devletin ve özel sektörün sanayileşme çabalarını olumsuz etkiledi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Lonca teşkilatı ekonomik bir örgüttür.
- B) Lonca teşkilatı Avrupa sanayisiyle rekabet edememiştir.
- C) Osmanlı'da üretim sorunu yaşanmaktadır.
- D) Osmanlı Devleti'nde sermaye birikimi vardır.
- E) Özel teşebbüs sanayileşmeye yeterince katılamamıştır.

5. Avrupa'da ise merkantilist politikalara bağlı olarak ileri düzeyde bir sermaye birikimi olduğundan sanayileşme sorunu yaşanmadı. Diğer yandan uzun zamandan beri gerileme evresi yaşayan Osmanlı ekonomisi, tüm ıslahat çalışmalarına rağmen kendini yenileme konusunda başarılı olamadı. Üstelik XVIII ve XIX. yüzyıllarda peş peşe ağır yenilgilerle sonuçlanan savaşlar, Osmanlı ekonomisini darboğaza sürüklerken sermaye birikimine de engel teşkil etti. Osmanlı sanayisi ve dış ticaretinin gelişmesine engel olan gelişmelerden biri de birçok Avrupa ülkesine tanınan kapitülasyonlardı. Avrupalılar, düşük gümrük vergileri sebebiyle Osmanlı pazarlarına yöneldiler.

Buna göre;

- I. Merkantilizm sanayileşmeyi etkilemiştir.
- II. Osmanlı ekonomisi kendini yenilemiştir.
- III. Osmanlı Devleti'nde sermaye birikimi oluşmuştur.
- IV. Kapitülasyonlar ekonomiyi olumsuz etkilemiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve IV
- D) I, II ve III
- E) I, II, III ve IV

Sanayi Devrimi ve Osmanlı Devleti

6. Sanayi Devrimi sonrasında buhar ve kömür enerjisi ile çalışan gemiler ve trenler sayesinde Avrupalı devletler, endüstriyel üretime bağlı olarak fabrikalarda üretilen ucuz ve kaliteli malları Osmanlı sınırları içerisinde pazarlama imkânı buldular. Avrupa ile rekabet edemeyen Osmanlı sanayisi çöküş sürecine girdi. Osmanlı Devleti bu gelişmeler karşısında birtakım tedbirler aldı. Öncelikle Avrupa'dan ithal edilen mallara yüksek gümrük vergisi uygulamak istediysen de kapitülasyonlar nedeniyle amacına ulaşamadı.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti sanayi devrimine karşı önlemler almıştır.
- II. Kapitülasyonlar Avrupa ülkelerine avantaj sağlamıştır.
- III. Avrupa Osmanlı ülkesini bir Pazar olarak kullanmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

7. Osmanlı sanayileşmesinin önündeki diğer bir engel ise Avrupa'daki teknolojik gelişmelerin takip edilmemesi ve devletin sanayileşmeye yönelik uzun vadeli stratejiler üretememesiydi. Osmanlı Devleti XVIII. Yüzyılda Avrupa'nın gerisinde kaldığını görerek önemli Avrupa başkentlerinde elçilikler açtı. Ama, Avrupa'nın gerisinde kalmanın sebeplerini genelde askerî başarısızlıklara bağlayarak bu doğrultuda çalışmalar yaptılar. XIX. yüzyılda Avrupa'da sanayileşme faaliyetleri ivme kazanınca Osmanlı yöneticileri özellikle Tanzimat Dönemi'nde sanayileşme çalışmalarına hız verdiler.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti diplomatik çalışmalar yapmıştır.
- B) Avrupa'da teknolojik gelişmeler yaşanmıştır.
- C) Teknolojik gelişmeler Avrupa sanayisini geliştirmiştir.
- D) Askeri başarısızlıklar sanayileşememenin sebebidir.
- E) Tanzimat döneminde sanayileşmeye hız verilmiştir.

5.1.2. Osmanlı Devleti'nin Endüstriyel Üretime Yönelik Faaliyetleri

8. Osmanlı Devleti, XIX. yüzyıldan itibaren endüstriyel üretime yönelik önemli çalışmalar yaptı. Bu doğrultudaki ilk teşebbüsler askerî ihtiyaçları karşılamaya yönelik oldu. Top ve tüfek imalatı yanında ordunun kılık ve kıyafeti için tekstile önem verildi; Beykoz Kâğıt Fabrikası, Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası, Paşabahçe Tekel İspirto Fabrikası, Eyüp İplik Fabrikası ve Balkanlardaki İslimye şehrinde Çuha Fabrikası hizmete girdi. Endüstriyel üretime yönelik olarak sonraki yıllarda birçok alanda fabrika açılmaya devam etti. 1897'de çıkarılan "Teşvik Kanunu" ile yeni kurulacak fabrikalar on yıl vergiden muaf tutuldu.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlı Devleti sanayileşmeyi sivil alanda başlatmıştır.
- B) Osmanlı Devleti sanayileşmeyi teşvik etmiştir.
- C) Sanayileşme çabaları sadece askerî alanda yapılmıştır.
- D) Sanayileşmeyle sadece askerî ihtiyaçları karşılanmıştır.
- E) İlk fabrika İstanbul'da açılmıştır.

Şirketleşme Hareketleri

9. Osmanlı idarecileri tarafından XIX. Yüzyılda küçük ölçekli esnaf yapılanması ve üretim tarzı ile sanayileşmenin mümkün olmadığı görüldü. Sanayileşmenin önünün açılması ve sermaye birikiminin artırılması amacıyla Tanzimat Dönemi'nde şirketleşme yolunda önemli hukuki düzenlemeler yapıldı. Bu doğrultuda Ticaret Bakanlığının, ticaret mahkemelerinin kurulması ve ticaret kanunlarının çıkarılması gibi önemli adımlar atıldı. 1850 yılında şirketleşme doğrultusunda ilk olarak Boğaziçi vapur seferlerini yürütmek üzere, "Şirket-i Hayriye" kuruldu. Bu şirketin ardından yerli ve yabancı birçok şirket kurulmaya devam etti. Nitekim 1850 yılından 1910 yılına kadar toplam 95 şirket faaliyet gösterdi.

Buna göre;

- I. Ulaşım hizmetlerine yatırım yapılmıştır.
- II. Avrupa ticaret kanunundan yararlanıldı.
- III. Küçük ölçekli esnaf yapılanması yeterli sanayileşme sağlayamamıştır.
- IV. Sanayileşme için hukuki düzenlemeler yapılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve III
- C) I ve IV
- D) I, III ve IV
- E) I, II, III ve IV

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

Esnaf Şirketlerinin Kurulması

10. Yerli sanayiye geliştirmek için hayata geçirilmek istenen bir başka atılım da Avrupa ile rekabet edebilecek büyük ölçekli esnaf şirketlerinin (demirci, derici, kumaşçı, dökümcü şirketleri gibi) kurulmasını sağlamak oldu. Böylece en azından rekabet gücü ve potansiyeli olan geleneksel alanlarda, maliyet avantajı kullanılarak Avrupa sermayesi karşısında rekabet edilebilmesi amaçlandı. Bu doğrultuda faaliyet gösterecek şirketlere kredi ve vergi indirimi sağlandı.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti yerli sermayeli şirketler kurmaya çalışmıştır.
- II. Esnafların sermaye birlikteliği sağlamalarını teşvik etmiştir.
- III. Esnafa mali destek sağlanmaya çalışılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

11. Osmanlı idarecileri, sanayi ve ticareti geliştirmek amacıyla XIX. yüzyıldan itibaren İstanbul'da uluslararası sanayi fuarları ve sergileri düzenlenmeye başladılar. Bu fuarlardan ilki Sultan Ahmet Meydanı'nda açılan Sergi-i Umumi-i Osmani'dir. 27 Şubat-1 Ağustos 1863 tarihleri arasında faaliyet gösteren fuarda genel olarak halı ve kilim gibi dokuma ürünleri başta olmak üzere geleneksel Osmanlı tekstil ve deri ürünleri ile silah sanayisine dayalı ürünler, maden, kuyumculuk ve çeşitli tarım-orman ürünleri sergilendi.

Buna göre;

- I. Uluslararası sanayi fuarları düzenlenmiştir.
- II. Sanayi ürünleri Avrupa'yla rekabet edecek düzeydedir.
- III. İlk sanayi fuarı İstanbul'da açılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5.1.3. 1838 Balta Limanı Ticaret Antlaşması ve Sonuçları

12. Osmanlı Kuruluş Dönemi'nden itibaren yabancı devletlerden alınacak gümrük vergisi oranı tespit edilmişti. Bu oran başlangıçta %5 iken XVII. yüzyılın başından itibaren %3'e indirilmişti. İlk olarak İngilizler için kabul edilen bu oran, 1740 yılında Fransızlara kapitülasyonların sürekli hâle getirilmesi sonucu verilmişti. Fransa ve İngiltere dışındaki bazı yabancı devlet tüccarları da Osmanlı Devleti'ndeki ticaretlerinde %3 gümrük vergisi öder olmuşlardı.

Buna göre;

- I. Avrupa malları düşük gümrüklerle Osmanlı pazarına girmektedir.
- II. Kapitülasyonların alanı ve süresi genişletilmiştir.
- III. Türk tüccarları da yabancı ülkelerde aynı haklardan yararlanmaktadır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

13. Sultan II. Mahmut, yerli sanayiye korumak için bazı düzenlemeler yapmıştı. Yabancı tüccarlardan fazladan alınmaya başlanan vergiler, başta İngilizler olmak üzere Osmanlı ülkesinde ticaret yapan yabancıları rahatsız ediyordu. Bu gelişmelerin yaşandığı dönemde Osmanlı Devleti Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı ile uğraşıyordu. Osmanlı Devleti her ne kadar 1833 Hünkâr İskelesi Antlaşması ile Rusların desteğini aldıysa da Rus Çarlığı'nın artan nüfuzu karşısında dış destek almak için İngiltere ile yakınlaşmak zorunda kaldı. Osmanlı Devleti ve İngiltere arasında ekonomik ilişkilerin yoğunlaştığı bu dönemde Sadrazam Mustafa Reşid Paşa, Balta Limanı'ndaki yalısında İngilizlerle "Balta Limanı Ticaret Antlaşması"nı imzaladı (16 Ağustos 1838).

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) İç siyasi gelişmeler dış politikayı etkilemiştir.
- B) Dış politik baskılar ekonomiyi etkilemiştir.
- C) Osmanlı Devleti İngilizlerin desteğine ihtiyaç duymaktadır.
- D) Kavalalı Mehmet Ali İsyani uluslararası sorun haline gelmiştir.
- E) Ruslarla İngilizler işbirliği halindedir.

Balta Limanı Ticaret Antlaşması

14. Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanan Balta Limanı Antlaşması'nın bazı önemli maddeleri şunlardır:

- İngiltere ve kolonilerinde üretilen bütün mallar, değerleri üzerinden %3 gümrük vergisi ödenmek şartıyla Osmanlı Devleti'ne girebilecek. Eğer üretilen mal içeride satılacak olursa ek olarak %2'lik ek bir vergi alınacaktır.
- Osmanlı Devleti'nde ürün ve mallardaki tekel sistemi kaldırılacak ve İngilizler istediği ham maddeyi satın alabileceklerdir.
- İngiliz tacirlere ait gemilerin Boğazlardan geçişlerinde izin belgelerinin süratle verilmesi sağlanacaktır.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nde İngiliz sanayi üretimi başlamıştır.
- II. İngilizlerin Osmanlı pazarında rekabet gücü artmıştır.
- III. Osmanlı Devleti'nde hammadde sıkıntısı riski artmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

15. Balta Limanı Ticaret Antlaşması ile yabancı tüccarlara vergi muafiyeti getirilirken yerli tüccarlar vergi ödemeye devam ettiler. Bu durum Osmanlı ekonomisini olumsuz etkiledi. Yine Osmanlı Devleti'nin yerli sanayiye korumak için uyguladığı monopol (tekel) uygulamasını kaldırdığı için ticarete İngiliz tüccarlar, Türk tüccarlara göre avantajlı konuma geldi. Hatta Osmanlı tebaası olan gayrimüslim bazı tüccarlar da İngiltere himayesine girerek Müslüman tüccara karşı güçlü hâle geldiler. Bu durum yerli tüccarın, yabancı tüccarla rekabetini daha da zorlaştırdı. Diğer yandan sözleşmede yer alan düşük gümrük vergileri nedeniyle İngiliz malları âdeta Osmanlı pazarlarını istila etti.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İngilizlerle ticaret eşit şartlarda yapılmaktadır.
- B) Osmanlı Devleti'nde tekelci uygulamalar devam etmektedir.
- C) Yerli tüccar yabancı tüccarlarla rekabette zorlanmaktadır.
- D) İngiltere Osmanlı topraklarında sanayi yatırımı yapmaktadır.
- E) Gayrimüslim tüccarlar yerli tüccarlarla iş birliği halindedir.

5.1.4. Dış Borçlar Sorunu ve Dünyâ-ı Umûmiye İdaresinin Kurulması

16. XIX. yüzyılda Sanayi Devrimi'ne yeterince ayak uydurulamaması, uzun süren savaşlar, Balta Limanı Ticaret Sözleşmesi ve kapitülasyonların etkileri gibi etmenlerden dolayı Osmanlı maliyesi daha da bozuldu. Hazinedeki açığı kapatmak isteyen Osmanlı idarecileri önce iç borçlanmaya, bu da yeterli olmayınca dış borçlanmaya yöneldi. Ancak kontrolsüz kamu harcamaları ve artan savaş maliyetleri dış borçlanmayı daha da artırdı.

Buna göre;

I. Osmanlı Devleti mali kaynak arayışındadır.

II. XIX. yüzyılda Savaşlar uzun sürmektedir.

III. Balta Limanı Ticaret Antlaşması ile dış borçlanmaya gidilmiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

17. İngiltere, Fransa gibi dünya ekonomisine yön veren kapitalist ülkeler, büyük bankalar aracılığı ile Osmanlı Devleti'ne borç vererek Osmanlı maliyesini kontrol altına almaya çalıştılar. Osmanlı Devleti, alınan borçları ödeyemeyince alacaklı ülkelerin ekonomik baskılarına maruz kaldı. Ekonomik baskılara daha fazla dayanamayan Osmanlı ekonomisi zamanla bu ülkelerin kontrolüne girdi. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti bir yandan ekonomik sorunlarla uğraşırken bir yandan da Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasına engel olmaya çalışıyordu.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

A) İngiltere ve Fransa kapitalist ekonomilerdir.

B) Avrupa Devletleri Osmanlı maliyesini kontrol etmek istemektedir.

C) Rusya Osmanlı Devleti'ni tehdit edecek siyaset izlemektedir.

D) Osmanlı Devleti Rusya ile barış politikası izlemektedir.

E) Osmanlı Devleti ekonomik baskılara maruz kalmaktadır.

18. Bu yüzden Sultan Abdülmecit Dönemi'nde, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 1853-1856 Kırım Savaşı yaşandı. Rusya'nın Akdeniz'e inmesinden endişelenen İngiltere ve Fransa bu savaşta Osmanlı Devleti'ne destek verdiler. Kırım Savaşı'nda yaşanan sıkıntılar Osmanlı maliyesinin sarsılmasına neden oldu. Bu durum karşısında Osmanlı maliyesini kontrol altına almak isteyen İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne kredi açma teklifinde bulundu. Osmanlı Devleti, savaşın getirdiği ekonomik zorluklar karşısında bu teklifi kabul etmek zorunda kaldı. Neticede 24 Ağustos 1854'te İngiltere ile bir sözleşme yaparak ilk kez dış borçlanma yoluna gitti.

Buna göre;

I. Savaşlar Osmanlı Devleti'ni dış borçlanmaya itmiştir.

II. Avrupa Devletleri Osmanlı maliyesini kontrol amacındadır.

III. İlk dış borç İngiltere'den alınmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

19. Osmanlı Devleti, 1854'ten 1874'e kadar birçok dış borç anlaşması daha imzaladı. Bu dönemde alınan dış borçların bir kısmı Rumeli demir yolu yatırımına harcandı. Bütçe açıklarını kapatmak için hızlı bir borçlanma dönemine giren Osmanlı maliyesi 1875 yılında iflas etti. Bu durum karşısında Sultan Abdülaziz Dönemi'nin sadrazamı Mahmut Nedim Paşa, dış borçların yeniden yapılandırılmasına yönelik birtakım düzenlemeler yaptı. Hatta bu dönemde çıkan iç isyanlar nedeniyle dış borç ödemelerini de durdurdu (1876). Durumu protesto eden Avrupalı alacaklılar, Osmanlı hükûmetleri üzerinde baskı oluşturarak Osmanlı maliyesi idaresinin milletlerarası bir komisyona devredilmesini istediler.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti dış borçlanmaya gitmiştir.
- B) İlk dış borç İngiltere'den alınmıştır.
- C) Osmanlı maliyesi iflas etmiştir.
- D) Abdülaziz döneminde mali sorunlar yaşanmıştır.
- E) Dış borç ödemelerinde zorluk yaşanmıştır.

20. Sultan II. Abdülhamit Dönemi'nde dış borçlar sorunu yeniden gündeme geldi. Avrupalı temsilciler, 13 Eylül 1881'de başlayan müzakereler sırasında, kendilerine tahsis edilen gelirlerin idaresi için milletlerarası resmî bir komisyon kurulmasını istediler. Ancak Osmanlı Hükûmeti bunu kabul etmedi. Bunun yerine alacaklıların seçeceği temsilcilerden oluşacak bir meclisin kurulması kararlaştırıldı. Üzerinde anlaşmaya varılan konular, hükûmet tarafından 28 Muharrem 1299 (20 Aralık 1881) tarihinde bir kararname ile ilan edildi.

Buna göre;

- I. Milletlerarası bir komisyon kurulmuştur.
- II. Avrupalı devletler Osmanlı Devleti'ni zorlamaktadır.
- III. Avrupa Devletleriyle antlaşmaya varılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TEST II

1. Alacaklıların menfaatini korumak ve borçların ödenmesini bir plan dâhilinde yürütmek üzere İngiliz, Fransız, Alman, Avusturya, İtalya, Hollanda ve Osmanlı alacaklılarını temsilen birer üyeden oluşan "Düyûn-ı Umûmiye İdaresi" kuruldu. Düyûn-ı Umûmiye İdaresi, kendine bağlanan vergileri doğrudan toplamakla yetkiliydi. Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin başkanlığını ise Fransız ve İngiliz temsilcilerden oluşan üyeler her beş yılda bir nöbetleşe yürüteceklerdi. Osmanlı Hükûmeti, Düyûn-ı Umûmiye İdaresi aracılığı ile dış borçlarda %54'e varan bir indirim yaptırdı. Borç faiz oranlarını da %9'lardan %1'e kadar düşürdü. Ancak Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin kurulmasıyla Osmanlı ekonomisinin önemli bir kısmı kademeli olarak yabancıların denetimine girdi.

Buna göre;

- I. Osmanlı maliyesi yabancıların kontrolüne girmiştir.
- II. Borçların tahsili için bir idare kurulmuştur.
- III. Vergi gelirlerinin bir kısmına Avrupa Devletleri el koymuştur.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5.1.5. İttihat ve Terakki Hükûmetlerinin Millî İktisat Politikaları

2. 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanı sonrasında iktidara gelen İttihat ve Terakki hükûmetleri millî politikalar izlemeye başladılar. Bu doğrultuda serbest dış ticaret anlayışı yerine koruyucu bir dış ticaret anlayışını geliştirmeye çalıştılar. Bu dönemde Osmanlı-Almanya yakınlaşmasının da etkisiyle Alman millî korumacı ekolünden etkilenerek “millî iktisat” adı altında Türk ve Müslüman burjuvazi oluşturmayı hedeflediler. Millî iktisat politikasının en önemli savunucuları Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Alp Tekin ve Akyığıtzade Musa gibi isimler oldu. İttihat ve Terakki Cemiyetinin koruyucu ekonomi anlayışı aynı zamanda devletçilik ilkesine dayalı politikalara da zemin hazırladı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İttihat ve Terakki iktisat politikasında değişiklik yapmamıştır.
- B) Milli İktisat politikası devletçi bir ekonomik politikadır.
- C) İttihat ve Terakki korumacı bir ticaret politikası tercih etmiştir.
- D) Serbest piyasa ekonomisinin şartları oluşturulmuştur.
- E) Bu dönemde sermaye sahibi zengin burjuvazi oluşturulmuştur.

3. İttihat ve Terakki hükûmetleri döneminde millî iktisat politikası çerçevesinde genel olarak şunlar yapıldı:

- I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla kapitülasyonlar tek taraflı kaldırıldı.
- 1916’da çıkarılan bir yasa ile ticari faaliyetlerde Türkçenin kullanılması zorunlu hâle getirildi.
- Yeni gümrük yasaları çıkarılarak yerli sanayi korunmaya çalışıldı.
- Yerli şirketlerin kurulması teşvik edildi. Bu şirketlere kredi imkânı sağlandı.

Buna göre;

- I. Milliyetçiliğe dayalı politikalar geliştirilmiştir.
- II. Yabancı ülke imtiyazları kaldırılmıştır.
- III. Kredi imkanları sağlanmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanı sonrasında iktidara gelen İttihat ve Terakki hükûmetleri millî politikalar izlemeye başladılar. I. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşananlar İttihat ve Terakki hükûmetlerinin millî iktisat politikalarının hayata geçirilmesine büyük ölçüde engel oldu. Ancak bu hükûmetlerin izlemiş olduğu millî iktisat politikaları sadece Osmanlı Devleti’nin son dönemlerini değil, Cumhuriyet Dönemi’ni de etkileyecek önemli bir ekonomik politika hâline geldi. Mustafa Kemal Paşa önderliğinde 1923’te düzenlenen Türkiye İktisat Kongresi’nde bu politikalar çerçevesinde kararlar alındı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İttihat ve Terakki dönemi iktisat politikası Cumhuriyet dönemine etki etmiştir.
- B) Birinci Dünya Savaşı sırasında milli politikalar izlenmiştir.
- C) İttihat ve Terakki devletçi bir politika izlemiştir.
- D) Cumhuriyetin ilanı ile birlikte İktisat Kongresi toplanmıştır.
- E) 1908’de Meşrutiyet’i İttihat ve Terakki ilan edecektir.

OSMANLI DEVLETİ’NİN SON DÖNEMLERİNDEKİ NÜFUS HAREKETLERİ

5.2.1. Ulus-Devlet Anlayışının Osmanlı Devleti’ne Etkileri

5. Fransız İhtilali’nin etkisiyle ortaya çıkan ulus-devlet anlayışı ve emperyalist devletlerin yayılmacı politikaları Osmanlı Devleti’ni olumsuz etkiledi. Bu gelişmeler Osmanlı Devleti’nin sınırlarının daralması, siyasi ve askeri olumsuzlukların yanında toplumsal sıkıntıları da beraberinde getirdi. Kaybedilen topraklardan başta Anadolu olmak üzere Osmanlı Devleti’nin değişik bölgelerine göçler yaşandı.

Buna göre;

I. Milliyetçiliğin göçler üzerinde etkisi olmuştur.

II. Osmanlı Devleti küçülmüştür.

III. İlk göçler Balkanlardan yapılmıştır.

IV. Göçler sadece Anadolu’ya yapılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) II ve III

D) III ve IV

E) I, II ve III

6. XVIII. yüzyılda Rusların Kafkaslar, Karadeniz ve Balkanlara yönelik yayılmacı politikaları Osmanlı Devleti’ni birçok açıdan olumsuz etkiledi. Rusya, Kafkaslara yönelik yayılmacı politikası doğrultusunda 1826’da İran ile yaptığı Türkmen Çayı Antlaşması ile Revan’ı hâkimiyeti altına aldı. Böylece Kafkaslara hâkim olan Ruslar, bölgede Azeri Türkleri üzerinde baskı kurdu. Birçok Ermeni’yi bölgede iskân etti. Rus zulmünden kaçan binlerce Kafkas Türk’ü, yerini yurdunu terk ederek Anadolu’ya göç etmek zorunda kaldı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Göçlerde Rusya’nın yayılmacı politikası etkili olmuştur.

B) Kafkasya’da Rus İran rekabeti yaşanmıştır.

C) Ruslar Türklere karşı iskân siyaseti izlemiştir.

D) İran’dan Anadolu’ya göçler yaşanmıştır.

E) Kafkasya’dan Anadolu’ya göç yaşanmıştır.

7. 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması sonucunda; Osmanlı Devleti, Müslüman Türk toprağı olan Kırım’ı kaybetti. 1783 yılında ise Rusya, Kırım’ı işgal etti. Ruslar, bu işgal neticesinde bir yandan da bölgede Slavları iskân ederken bir yandan da yerli Müslüman halkı göçe zorladı. Rusya’nın özellikle Kazan, Güney Volga, Kuzey Kafkasya, Don havalisinde yaşayan Müslümanlara uyguladığı baskı sonucu bölge halkı Osmanlı topraklarına iltica etmek zorunda kaldı.

Buna göre;

I. Kırım’da Müslümanlar yaşamaktadır.

II. Kafkasya’dan göç yaşanmamıştır.

III. Kırım’dan Osmanlı topraklarına göç yaşanmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

8. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) neticesinde imzalanan Berlin Antlaşması, Osmanlı tarihinin en ağır antlaşmalarından oldu. Devletin dağılma süreci hızlandı. Rusların Balkanlara yönelik politikaları büyük ölçüde başarıya ulaştı. Ruslar, işgal ettikleri Balkanlar ve Kafkaslardaki Türkleri katletmeye başladı. Bu yüzden Balkanlar ve özellikle de Kafkaslar üzerinden Anadolu'ya büyük göçler yaşandı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Berlin Antlaşması Osmanlı Devleti'ni olumu etkilemiştir.
- B) Göçlerde Rusya'nın yayılmacı politikasının etkisi vardır.
- C) Ruslar Balkan politikasından vazgeçmiştir.
- D) Göçler sadece Balkanlardan yapılmıştır.
- E) 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Osmanlı lehine sonuçlanmıştır.

9. Fransız İhtilali'nin yaymış olduğu milliyetçilik akımı ve Rusların Panslavizm politikaları ulus-devlet anlayışını yaygınlaştırdı. Ancak Balkanlarda ulus-devlet kavramı zamanla, "etnik milliyetçilik" anlayışına dönüştü. Bu anlayış Osmanlıların Balkanlardaki varlığını tehlikeye soktu. Balkanlarda birçok milliyetçi isyan çıktı. Birçok Balkan ülkesi (Yunanistan, Sırbistan, Karadağ, Romanya, Bulgaristan) Osmanlı Devleti'nden ayrıldı. Bağımsızlığını elde eden bu ülkeler 1878-1913 yılları arasında Balkanlarda bir milyondan fazla Müslüman'ı katlederken iki milyondan fazla Müslüman'ı ise göçe zorladı.

Buna göre;

- I. Panislavizm milliyetçiliğe dayalı bir politikadır.
- II. Rusların Balkanlara yönelik politikası vardır.
- III. Balkan Müslümanları Balkan milletlerinin saldırısına uğramıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10. XVIII-XX. yüzyıl arasında milyonlarca insan siyasi, dinî ve etnik baskılar sonucu oldukça zorlu şartlarda Anadolu'ya göç etti. Bu durum Osmanlı Devleti'nde demografik değişikliklerin yanında toplumsal ve ekonomik açıdan büyük karışıklıklara neden oldu. Osmanlı Devleti bu göçmenleri Anadolu'nun değişik bölgelerinde iskân etti. Osmanlı Devleti, giderek artan göçmen sayısı kaynaklı sorunları çözmek amacıyla 1861-1918 yılları arasında "muhacir komisyonları" oluşturdu.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nde demografik değişiklikler yaşanmıştır.
- II. Göçmenler Anadolu'da iskân edilmiştir.
- III. Etnik ve dini baskılar yaşanmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

11. XIX ve XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin oluşturmuş olduğu muhacir komisyonlarının genel anlamda

görevleri şöyleydi:

- Göçmenlerin Müslüman olsun Hristiyan olsun refahlarını temine çalışmak
- Devlete külfet getirmeyecek iskân sahaları tespit etmek
- Göçmenlere işe temin etmek
- İstihdam alanları oluşturarak göçmenleri işe yerleştirmek

Buna göre;

- Göçmenler için tedbirler alınmıştır.
- Göçmenlerin yiyecek ihtiyaçları karşılanmıştır.
- Göçmenler için yeni iskan alanları oluşturulmuştur.
- Sadece Müslümanlar iskan edilmiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) I, II ve III
- E) I, II, III ve IV

12. Anadolu'ya yönelik göçlerin olumsuzlukları yanında çeşitli olumlu yönleri de oldu. Kafkaslardan, Kırım'dan ve Balkanlardan gelen nüfuzlu aileler, beraberlerinde getirdikleri sermayelerle Anadolu'da ekonomik ve ticari hayatın canlanmasına katkıda bulundular. Birçok sanayi tesisinin kuruluşunda yer aldılar. Mesleki ve teknik alanda Osmanlı Devleti'nde devam eden projelere (demir yolu vb.) destek verdiler. Savaşlar nedeniyle boş ve harap durumda olan tarlaları yeniden verimli hâle getirmeye çalıştılar.

Buna göre;

- Farklı coğrafyalardan göçler yaşanmıştır.
- Göçler sanayileşmeyi olumlu etkilemiştir.
- İlk göçler Kafkasya'dan yapılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

MODERNLEŞME VE DEĞİŞİM

5.3.1. Modernite İle Birlikte Gelen Sosyal ve Ekonomik Değişim

13. Avrupa'da Sanayi Devrimi'nin etkisiyle teknolojik gelişmeler ivme kazandı. Teknolojik gelişmeler modern kent ve metropollerin kurulmasına zemin hazırladı. Modern kentlerin kurulması ise belediyeçilik anlayışının ve hizmetlerin gelişmesini beraberinde getirdi. Avrupa'da Londra, Paris , Berlin ve Viyana gibi şehirlerde sanayi bölgeleri yanında modern semt ve mahalleler kuruldu. Bu bölgelere toplum hayatını kolaylaştırmaya yönelik olarak geniş bulvarlar, bu bulvarlar üzerinde gösterişli alışveriş merkezleri ile hastane, adliye, postane, köprü, üniversite gibi yapılar inşa edildi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Sanayi teknolojik gelişmeleri etkilemiştir.
- B) Sanayi şehirleşmeyi artırmıştır.
- C) Sanayi çevre kirliliğine yol açmıştır.
- D) Bayındırlık çalışmaları gelişmiştir.
- E) Eğitim faaliyetlerine önem verilmiştir.

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

14. Şehirdeki sosyal ve ekonomik gelişim, rahat bir hayat sürme hayali, kırsal alandan kentlere göçünü hızlandırdı. Her geçen gün artan nüfus, şehirlerin dış bölgelerinde banliyö veya gecekondu denen yeni yerleşim birimlerinin ortaya çıkmasına neden oldu. Aynı şehirde lüks bir hayat sürenlerle fakirlik çekenlerin bir arada olduğu farklı bir toplum yapısı oluştu. Bu durum sınıflar arasındaki eşitsizliğin gözle görülür bir şekilde artmasına; eğitim, sağlık, hava kirliliği, ulaşım gibi pek çok toplumsal sorunun oluşmasına yol açtı.

Buna göre;

- I. Kırsaldan kentlere göçler yaşanmıştır.
- II. Şehirlerde farklı sosyal sınıflar oluşmuştur.
- III. Eğitim ve sağlık sorunları oluşmuştur.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

15. Sanayi Devrimi sonrasında meydana gelen ekonomik gelişim, hayat standartlarının iyileşmesine ortam hazırladı. Hayat standartlarının yükselmesi ise tüketim ekonomisine dayalı yaşam biçimini ortaya çıkardı. Avrupa’da seri üretim sonucu birçok ürün piyasaya sürüldü. Üretim bolluğu ve çeşitliliği insanların tüketim alışkanlıklarında önemli değişimlere yol açtı. Ekonomik yönden güçlü olan kesimlerde aşırı tüketim ve lüks yaşam başladı. Zengin sınıfı, fakir sınıfı, işçi sınıfı ve orta sınıf gibi sosyal tabakalar oluştu.

Buna göre;

- I. Ekonomik gelişim hayat standartlarını yükseltmiştir.,
- II. İşçi sınıfı yönetime katılmıştır.
- III. Tüketim alışkanlıkları değişmiştir.
- IV. Lüks tüketim alışkanlıkları başlamıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) I, III ve IV
- E) I, II, III ve IV

16. XVIII. yüzyılda ortaya çıkan Sanayi Devrimi, Batı’nın ekonomik gücünü artırdığı gibi yeni bir dünya modelini de ortaya çıkardı. Ekonomik güç, Avrupa’da “modernite” adı verilen büyük ve köklü değişimleri, modern yaşam tarzını beraberinde getirdi. Özellikle yaygınlaşan demir yolları, büyükşehirlerin merkezine kadar ulaştı. Demir yolları sayesinde enerji ve ham madde gereksinimini kolaylıkla sağladığından şehirler aynı zamanda endüstri merkezleri konumuna geldi. Şehirler sadece sağladıkları iş imkânları ile değil, sundukları hizmetlerle toplum hayatının kolaylaşmasına büyük katkı sağladı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Avrupa’da modern yaşam tarzı gelişmiştir.
- B) Sanayi Devrimi batının ekonomik gücünü artırmıştır.
- C) Demiryolları şehir hayatına katılmıştır.
- D) Metro hatları şehir hayatını etkilemiştir.
- E) Şehirlerdeki iş imkanları artmıştır.

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

17. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti ile Avrupa arasında ticari ve kültürel ilişkiler gelişti. Bunda İngilizlerle yapılan ticaret antlaşması ile demir yolları yapımında yabancı sermayeye verilen imtiyazların artırılması gibi faktörler etkili oldu. Bu gelişmeler neticesinde Osmanlı Devleti'nin birçok şehrinin dokusunda Avrupa'nın metropol şehirlerine benzer değişimler yaşandı. Bu şehirlerde bankalar, tren istasyonları, hastaneler, postaneler, fabrikalar ve dış ülke temsilcilikleri kuruldu. Bu gelişmelere bağlı olarak şehirlerin nüfusu arttı. Modernleşme ile birlikte şehir dokusunda yaşanan değişimden en çok başkent İstanbul etkilendi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İlk demiryolu hatları İstanbul'da açılmıştır.
- B) Avrupa şehirleşmesi Osmanlı şehirlerini etkilemiştir.
- C) İstanbul'da yabancı bankalar kurulmuştur.
- D) Yabancı sermaye İstanbul'da yatırımlar yapmıştır.
- E) İlk tren istasyonu İstanbul'da açılmıştır.

18. 1877 yılında belediyelerle ilgili çıkarılan kanun vasıtasıyla İstanbul, belediye anlamında yirmi ayrı bölgeye ayrıldı. İstanbul şehremini, payitahtı modern bir şehir yapısına kavuşturmak amacıyla Londra, Paris, Berlin gibi şehirleri örnek alarak çeşitli projeler hazırlattı. Bu doğrultuda İstanbul'un önemli merkezlerine, Avrupai tarzda binalar, bulvarlar, tüneller, kaldırımlar, tramvay hatları inşa edilerek şehir bayındır hâle getirilmeye çalışıldı. Özellikle elektriğin gündelik hayatta kullanılmasıyla önemli değişiklikler meydana geldi. Birçok cadde, iş hanı, köprü ve bulvarda aydınlatma çalışmaları yapıldı. Telefon ve telgrafın kullanılmasına bağlı olarak tüm halkın posta ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla birçok merkeze postaneler açıldı.

Buna göre;

- I. Belediyelerin faaliyetleri yasal çerçeveye oturtulmuştur.
- II. Avrupa şehirleri örnek alınmıştır.
- III. Haberleşme imkanları artırılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

19. XVIII. yüzyılda Avrupa ile kurulan diplomatik ilişkiler Osmanlı şehirlerinin kültürel yapısını etkiledi. Avrupa'ya gönderilen elçiler ile Avrupa'dan getirtilen askerî uzmanların çabaları sonucu şehirlerde Batı kültürü yayılmaya başladı. Şehirlerde Avrupa tarzında giyinmek, eğlenceler düzenlemek, Avrupai yaşam tarzını benimsemek moda oldu. XIX. yüzyılda Avrupa'da görülen tüketim kalıplarındaki değişim, bir süre sonra Osmanlı Devleti'ne de sirayet etti. Bu durum Osmanlı toplumunun bazı kesimlerini ihtiyaca yani kanaate dayalı tüketim anlayışı yerine, Avrupai ürünlere dayalı, lüks ve israfa yönelik bir tüketim anlayışına yöneltti. Toplumsal tüketimde yaşanan değişimler; kültür, sanat ve şehircilik alanlarında değişimi de beraberinde getirdi.

Buna göre;

- I. Diplomasi kültürel etkileşimi etkilemiştir.
- II. Osmanlı giyim tarzı batıyı etkilemiştir.
- III. Lüks tüketim anlayışı gelişmiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

20. İlk kez Türk saray mimarisi dışında Avrupa'daki saraylar örnek alınarak Dolmabahçe Sarayı yapıldı. Sultan Abdülmecit Dönemi'nde yaptırılan sarayın iç ve dış süslemelerinde barok, rokoko ve ampir gibi Avrupa usulleri kullanıldı. Devletin yönetim merkezi bir süre sonra Dolmabahçe Sarayı'na taşındı. Saray, Avrupa tarzı bir mimariye sahip olduğu gibi binanın içinde yapılan aksesuarlarda da Batı tarzı malzemeler kullanıldı. XIX. yüzyılda yapılan Dolmabahçe Cami ve Sarayı, Çırağan Sarayı, Haydarpaşa Tren Garı gibi eserlerde de Batı mimarisi örnek alındı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Mimari alanında karşılıklı etkileşim yaşanmıştır.
- B) Avrupa mimari anlayışı Osmanlı ülkesine girmiştir.
- C) Avrupa mimarisi sadece saray mimarisini etkilemiştir.
- D) İç süslemeler eski tarzda devam etmiştir.
- E) Askeri mimari batıdan etkilenmiştir.

TEST III

1. XIX. yüzyılda resim alanında da önemli gelişmeler yaşandı. Avrupa'da sanat eğitimi alan Osman Hamdi Bey tarafından Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Okulu) açıldı. Ülkede Batı tarzı resim sanatı gelişmeye başladı. Bu dönemde Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi Bey ve İbrahim Çallı gibi ünlü ressamlar yetişti. Batı tarzı resim sanatı gelişirken eski Türk süsleme sanatlarından olan çinçilik ve ebru sanatında ise gerileme yaşandı.

Buna göre;

- I. Sanatsal faaliyetleri geliştirmek için eğitime önem verilmiştir.
- II. Resim alanında önemli sanatçılar yetişmiştir.
- III. Eski sanat dalları gelişimini sürdürdü.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

2. Şehir dokusundaki olumlu değişimler pek çok olumsuzluğu da beraberinde getirdi. İstanbul'a özgü birçok konut ya tahrip edildi ya da ortadan kaldırıldı. Diğer yandan ekonomik ve kültürel canlanma, başta İstanbul'a olmak üzere büyük şehirlere yönelik yoğun göç hareketlerini de beraberinde getirdi. Belediye hizmetlerinde aksamalar başladı. Şehirlerde güvenlik ve asayiş sorunu baş gösterdi. Eğitim, sağlık ve ulaşım sorunlu, belirgin hâle geldi. Yaşanan bu olumsuzlukların önüne geçmek isteyen devlet idarecileri, Sultan II. Mahmut Dönemi'nde, şehre girmek isteyenlerden mürur tezkiresi (pasaport) istedi. Ancak alınan önlemlere rağmen İstanbul'a yapılan göçlere ve şehrin plansız bir şekilde büyümesine engel olunamadı.

Buna göre;

- I. İstanbul nüfusu göçlerle artmıştır.
- II. İstanbul'da güvenlik sorunları yaşanmaktadır.
- III. Belediye hizmetleri düzenli olarak yapılmaktadır.
- IV. İstanbul'a göçü önlemek için tedbir alınmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) I, II ve IV
- E) I, II, III ve IV

5.3.2. XIX. Yüzyılda Salgın Hastalıklar ve Etkileri

3. Osmanlı Devleti'nde de özellikle XIX. Yüzyıldan itibaren verem, sıtma, tifo, kolera, çiçek, tifüs vb. salgın hastalıklar artış eğilimine girmiştir. Bunda hiç şüphesiz Anadolu'ya Balkanlar, Kafkaslar ve diğer bölgelerden yapılan göçler ve sıkça yapılan savaşların payı büyük olmuştur. Sosyal devlet anlayışı ile hareket eden Osmanlı Devleti, halk sağlığına büyük önem vermiş, bu hastalıkların tedavisi için çeşitli çalışmalar yapmış ve yayılmasına karşı çeşitli önlemler almıştır.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nde salgın hastalıklar artış göstermiştir.
- B) Yapılan göçler salgınların artmasında etkili olmuştur.
- C) Yapılan savaşlar salgın riskini artırmıştır.
- D) Ülkede aşı seferberliği başlatılmıştır.
- E) Hastalıkların yayılmaması için önlemler alınmıştır.

4. Osmanlı Devleti salgın hastalıkları önlemek amacıyla ilk olarak salgının boyutuna göre taşra belediyelerindeki doktor sayısını artırma yoluna gitti. Ayrıca kolera salgınına önleme ve tedavi amacıyla bir de sağlık komisyonu kurdurdu. 1904 yılında bulaşıcı hastalıkların yaygın olarak görüldüğü ve karantina doktorlarının olmadığı Lübnan ve Beyrut vilayetlerinden İzmir Limanına gelen gemilerin tıbbi muayenelerini yaptırdı. Osmanlı Devleti'nde çiçek hastalığı özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yoğun bir şekilde görüldü.

Buna göre;

- I. Sağlık personeli artırılmıştır.
- II. Sağlık komisyonları oluşturulmuştur.
- III. Aşı kampanyaları başlamıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5. Osmanlı Devleti'nin bu salgını önlemek amacıyla başvurduğu yöntemlerden biri aşı üretimi oldu. Sultan II. Abdülhamit kuduz aşısının İstanbul'da üretilmesi için Louis Pasteur'ü (Lui Pastör) davet etti ancak Pasteur işlerinin yoğunluğu nedeniyle gelemeyeceğini bildirince Paris'e bir ekip gönderildi. Bu ekip aldığı eğitim sonrasında Paris'ten getirdikleri iki tavşan aracılığıyla Türkiye'de ilk kuduz aşısını üretti. Yine bu heyetin verdiği rapor doğrultusunda II. Abdülhamit'in talimatıyla kuduz aşısı üretmek amacıyla İstanbul'da "Dârü'l-Kelp ve Bakteriyoloji Ameliyathanesi" kuruldu (1887). Bu aşılardan uygulanması için birçok aşı memuru görevlendirildi.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nde salgın için aşıdan yararlanılmıştır.
- II. Yabancı bilim adamlarından destek alınmıştır.
- III. Aşı üretim çalışmaları yapılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

6. II. Abdülhamit'in talimatıyla kuduz aşısı üretmek amacıyla İstanbul'da "Dârü'l-Kelp ve Bakteriyoloji Ameliyathanesi" kuruldu (1887). Bu aşılardan uygulanması için birçok aşı memuru görevlendirildi. Maaşlarını genelde belediyelerden alan aşı memurları, salgın görülen nahiye ve köylere kadar giderek çiçek hastalığının yayılması ve önlenmesi için büyük çaba sarf etti. Osmanlı Devleti, salgın hastalıklarla mücadelede ülkenin birçok yerine hastane ve dispanser açtı. Bu sağlık kurumlarından biri Sultan II. Abdülhamit'in talimatıyla İstanbul'da "Etfal Hastane-i Âlisi" adıyla 1899 yılında hizmete girdi. Yine ilk çocuk sanatoryumu 24 yataklı olarak 1905'te "Hamidiye Etfal Hastane-i Âlisi" bu hastanede açıldı. 8 Haziran 1918'de ise yine İstanbul'da "Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti" kuruldu.

Buna göre;

I. Aşı çalışmaları taşra da uygulanmıştır.

II. Çocuklar için hastane açılmıştır.

III. İlk hayvan hastanesi açılmıştır.

IV. Veremle mücadele edilmiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve IV

D) I, II ve IV

E) I, II, III ve IV

7. XIX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren sık sık kolera salgınlarına maruz kalan Osmanlı topraklarında neredeyse hastalığın uğramadığı şehir kalmamış ve on binlerce insan bu hastalık nedeniyle hayatını kaybetmişti. Bu durum karşısında Osmanlı Devleti, Louis Pasteur'den yardım istedi. Pasteur de dönemin ünlü bakteriyologu olan Dr. Andre Chantemesse'i (Doktor Andre Şantmez) İstanbul'a gönderdi. Chantemesse, yaptığı incelemeler ve hazırladığı raporla şehirde hijyenik koşulların düzeltilmesi, dereler ve çevresinin düzenlenmesi gibi önerilerde bulundu. Ayrıca suların ve yiyecek maddelerinin tahlilinin yapılacağı bakteriyoloji laboratuvarlarının kurulmasını istedi. Bu doğrultuda kurulan laboratuvarlarda gerekli tahliller yapılarak tifo ve difteri gibi hastalıkların teşhisinde önemli yol katedildi.

Buna göre;

I. Osmanlı karantina çalışmaları yapmıştır.

II. Yabancı bilim adamlarından destek almıştır.

III. Hijyenik şartların düzeltilmesi için çalışmalar yapmıştır.

IV. Tahlil laboratuvarları kurulmuştur.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve IV

D) II, III ve IV

E) I, II, III ve IV

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

8. Osmanlı Devleti'nin salgın hastalıklarla mücadelede uyguladığı diğer bir yöntem ise karantina uygulaması oldu. Başta kolera olmak üzere veba, çiçek, tifo gibi salgın hastalıkların ortaya çıktığı şehirler ilk olarak karantinaya alındı. Daha sonra, belediye doktorları tarafından gözetim altına alınan hastaların tedavilerine başlandı. Ayrıca salgının yayıldığı şehirlerde temizliğe daha fazla önem verildi. Belediyeler çöpleri ivedi bir şekilde toplayarak cadde ve sokaklarda dezenfekte faaliyetlerinde bulundu. Bu doğrultuda umuma açık yerler sürekli denetim altında tutularak halk sağlığına zarar verebilecek uygulamaların önüne geçildi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlı sadece İstanbul'da karantina çalışmaları yapmıştır.
- B) Yabancı bilim adamlarından destek almıştır.
- C) Hijyenik şartların düzeltilmesi için çalışmalar yapılmıştır.
- D) Tahlil laboratuvarları kurulmuştur.
- E) Salgın hastalıklar için hastaneler açılmıştır.

5.3.3. Kamuoyu Kavramının Sosyal Gerçeklik Hâline Gelmesi

9. XVIII. yüzyıl sonlarına doğru anayasal hareketler ve demokratikleşme faaliyetleri Avrupa'da kamuoyu kavramını ortaya çıkardı. Kamuoyu kavramı ile birlikte siyasi, kültürel, ekonomik ve toplumsal alanda önemli gelişmeler yaşandı. Özellikle gazete ve dergilerin basın-yayın hayatında yer alması kamuoyunun oluşumunda etkin rol oynadı. Gazete ve dergilerin günlük hayatta yaygınlaşmasına bağlı olarak okuma yazma oranı arttı. Basın aynı zamanda kamuoyu oluşturma ve toplumu istenen yönle çekmede önemli bir etken hâline geldi. Bu durumu fark eden siyasi otoriteler basını baskı altına alarak kamuoyunu da kontrol altında tutmaya çalıştı. Bu doğrultuda basın zaman zaman sansür gibi antidemokratik uygulamalara maruz kaldı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Demokratikleşme kamuoyu kavramının gelişmesini etkilemiştir.
- B) Kamuoyu kavramı Avrupa ortaya çıkmıştır.
- C) Gazete ve dergilerin kamuoyunun oluşmasında etkisi olmuştur.
- D) Kamuoyu oluşumu yönetimleri memnun etmiştir.
- E) Kamuoyuna karşı antidemokratik uygulamalar yaşanmıştır.

10. Kamuoyu kavramı Osmanlı Devleti'nde ilk kez Sultan II. Mahmut Dönemi'nde ortaya çıktı. Bu doğrultuda devletin resmî gazetesi sıfatıyla, 1 Kasım 1831 tarihinden itibaren "Takvim-i Vekâyi" adlı gazete yayın hayatına başladı. Kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan Takvim-i Vekâyi, haftalık olarak Osmanlı Türkçesi dışında Arapça, Ermenice, Farsça, Fransızca, Rumca baskıları da yayımlanan bir gazeteydi. Resmî ilanlar ve gayriresmî duyurular dışında, iç ve dış gelişmelere ilişkin haberler de bu gazetede yer almaktaydı. Takvim-i Vekâyi, makaleler yoluyla devletin görüşlerini kamuoyuyla paylaşmasını sağlıyordu.

Buna göre;

I. Osmanlı Devleti'nde ilk gazete devlet tarafından çıkarılmıştır.

II. Kamuoyu kavramı II. Mahmut döneminde ortaya çıkmıştır.

III. İlk gazete farklı dillerde basılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

11. Tanzimat Dönemi'nde kamuoyu oluşturma faaliyetleri hız kazandı. Tanzimat ve Islahat Fermanlarında yer alan eşitlik, adalet ve demokrasi gibi unsurlar doğrultusunda kamuoyu oluşturulmaya çalışıldı. Tanzimat Dönemi'nde değişen gazetecilik anlayışı, Osmanlı Devleti'nin siyasi yaşamının belirleyicisi oldu. Bu dönemde birçok gazete basın-yayın hayatında yerini aldı. İlk mizah dergisi olan ve Teodor Kasap tarafından "Diyojen" 1870'de yayımlanmaya başlandı.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nde mizah dergisi basılmıştır.
- II. Tanzimat döneminde kamuoyu çalışmaları devam etmiştir.
- III. Gazeteler devlet eliyle çıkarılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

12. I. Meşrutiyet Dönemi'nde yaşanan çeşitli sorunlar yüzünden birçok gazete kapandı veya imtiyazları iptal edildi. Bu dönemde "Sabah", "Tercüman-ı Hakikat" ve II. Abdülhamit'e muhalif olan "İkdam" gibi gazeteler yanında "Servet-i Fünun" ve "Malumat" gibi dergiler basın hayatında yer aldı. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra basına sansür uygulamasına son verildi. Böylece yayımlanan gazete ve dergi sayısında önemli artış oldu. Hüseyin Cahit öncülüğünde "Tanin" gazetesi çıkarıldı. İttihat ve Terakki yönetimine karşı olanlar ise "Volkan" gazetesini çıkarmaya başladılar.

Buna göre;

- I. II. Meşrutiyet'ten önce sansür uygulaması vardır.
- II. Yönetime muhalif gazeteler vardır.
- III. II. Meşrutiyetten sonra basın ve yayın kuruluşlarında düşüş yaşanmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

13. Basın hayatındaki gelişmeler kamuoyu kavramının sosyal bir gerçeklik hâline gelmesinde etkin rol oynadı. Bu doğrultuda zamanla kadınlar da basın-yayın hayatı içerisinde yer almaya başladı. Özellikle Fatma Aliye öncülüğünde başlayan kadın hakları hareketi basına da yansdı. İlk Osmanlı kadın dergisi 1869 yılında yayın hayatına başlayan "Terakki-i Muhadderat (Kadınların Yükselişi)" oldu. Dergide Batı'daki kadın hakları, kadınların eğitimi gibi konulara yer verildi. 1886'da ise yazarları tamamen kadınlardan oluşan "Şükufezar (Çiçek Bahçesi)" adlı dergi yayın hayatına girdi.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Kadınlar yayın hayatında yerlerini almıştır.
- B) Kamuoyu kavramı Avrupa'dan alınmıştır.
- C) İlk kadın dergisi Meşrutiyet döneminde yayınlanmıştır.
- D) Fatma Aliye ilk kadın yazardır.
- E) Dergilerde kadınların yönetime katılması konusu işlenmiştir.

TARİH 11-BEŞİNCİ ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO EKONOMİK HAYAT TYT SORULARI

14. Fatma Aliye'nin öncülüğünde yayımlanan "Hanımlara Mahsus Gazete" ise 1895'ten itibaren yayımlanmaya başlandı. Bu gazetede kadınların çalışması ve toplumsal hayata katılımlarıyla ilgili yazılara yer verildi. 1908'de ise Halide Edip (Adıvar) ve arkadaşları "Demet" adlı dergiyi çıkardılar. Dergide kadın hakları ile ilgili yazılar ağırlıktaydı.

Buna göre;

I. Osmanlı Devleti'nde kadınlar yayın hayatında yerini almıştır.

II. Halide Edip ilk romanını yayınlamıştır.

III. Fatma Aliye öncülük yapmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5.3.4. Toplumsal Hayata Popüler Kültürün Yansımaları

15. XIX. yüzyılda Sanayi Devrimi ve kapitalizm, ekonomik ve sosyal alanlarda olduğu gibi kültürel alanda da kendini hissettirdi. Sanayi Devrimi sonrasında gelişen tüketim alışkanlıkları ise popüler kültürün ortaya çıkmasında etkili oldu. Toplumun tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak popüler kültür her geçen gün gelişti, zamanla insanların tüketim taleplerine ve ekonomik etkinliklerine yön vermeye başladı. Popüler kültür etkisindeki sanatsal ürünler, kâr elde etme amacına uygun olarak kitlelerin tüketimine sunuldu.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Tüketim alışkanlıkları değişmemiştir.
- B) Sanayi Devrimi popüler kültürün çıkmasına yol açmıştır.
- C) Popüler kültür tüketim alışkanlıklarına etki etmemiştir.
- D) Kapitalizm sadece ekonomik alana etki etmiştir.
- E) Osmanlı Devleti popüler kültürün etkisinde kalmamıştır.

16. Kapitalizmin etkisiyle ivme kazanan tüketim alışkanlıkları, kültür ile endüstrinin bileşiminden doğan yeni bir ekonomik-toplumsal-siyasal anlayışı da beraberinde getirdi. Bu durum, kültür endüstrisi denilen kavramın da ortaya çıkmasına neden oldu. Kültür endüstrisi, kendi ürünlerini temel ihtiyaç hâline getirerek toplumlara, hayatın olmazsa olmazı olarak benimsetilmeye başlandı.

Buna göre;

I. Kapitalizm tüketim alışkanlıklarını etkilemiştir.

II. Kültür endüstrisi kapitalizmin ürünüdür.

III. Kapitalizmle insan ihtiyaçları değiştirilmiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

17. XIX. yüzyıl, geçmişten beri süregelen gelişmelerin (göç, kitle iletişim araçlarının gelişimi, üretimin kitleselleşmesi vb.) hız kazandığı bir dönem oldu. Gerek üretimin kitleselleşmesi gerekse kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, popüler kültürün gelişimini hızlandırdı. Bu sayede popüler kültür giyimden kuşama, beslenmeden ev dekorasyonuna kadar sosyal hayatın her aşamasında insanları yönlendirici bir etkiye sahip oldu. Neticede popüler kültür, aynı şeyleri tüketen tek tip birey yaratmayı hedefledi. Popüler kültür, bu hedefine ulaşmak için de genelde kitle iletişim araçlarını kullandı.

Buna göre;

- I. Kitle iletişim araçları gelişmiştir.
 - II. Kitle iletişim araçları popüler kültürü etkilemiştir.
 - III. Popüler kültür bireyin alışkanlıklarını değiştirmiştir.
- yargılarından hangisine ulaşılabilir?**

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III